

2015-09-25

Ert dnr:
2015-04-30

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Markus Planmo

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

En ny säkerhetsskyddslag (SOU 2015:25)

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) anser att det i säkerhetsskyddsförordningen ska anges att utbildning till kommuner och landsting ska vara en uppgift för berörd säkerhetsskyddsstödjande myndighet.
- SKL anser att det i säkerhetsskyddslagen bör ingå en definition med kriterier för vad som ska anses vara av betydelse för Sveriges säkerhet.
- SKL anser att utredningen bör kompletteras med en mer systematisk genomgång av vad som kan anses som skyddsvärt, i syfte att lägga en grund för aktörernas tillämpning av lagen.
- SKL anser att säkerhetsskydd även fortsatt ska omfatta skydd mot terroristbrott, även om brotten inte hotar Sveriges säkerhet.
- SKL avstyrker förslaget att flytta tillsyn och stöd avseende kommuner och landsting från Säkerhetspolisen till MSB.

Sveriges Kommuner och Landstings synpunkter

Förslag till säkerhetsskyddsförordning

SKL anser att det i säkerhetsskyddsförordningen ska anges att *utbildning* ska vara en uppgift för säkerhetsskyddsstödjande myndigheter.

Begreppet Sveriges säkerhet

Avsaknaden av en definition av begreppet *rikets säkerhet* gör det svårt för en kommun eller ett landsting att bedöma om en verksamhet eller funktion bör omfattas av säkerhetsskydd. Denna problematik kvarstår med det nya lagförslaget, där begreppet rikets säkerhet byts ut mot Sveriges säkerhet.

SKL anser att det i säkerhetsskyddslagen bör ingå en definition med kriterier för vad som ska anses vara av betydelse för Sveriges säkerhet.

Skydd mot terrorism

I den nuvarande säkerhetsskyddslagen anges i 6 § att säkerhetsskydd omfattar skydd mot terroristbrott, även om brotten inte hotar rikets säkerhet. Därmed ges möjlighet för t.ex. kommuner och landsting att tillämpa säkerhetsskyddslagen på verksamhet som kan vara mål för terrorism – t.ex. produktion och distribution av dricksvatten – även om verksamheten inte direkt påverkar rikets säkerhet. Utredningen föreslår att denna möjlighet ska tas bort och att säkerhetsskydd endast ska avse hot mot Sveriges

säkerhet. Enligt utredningen är ingen förändring i sak avsedd. SKL:s bedömning är dock att denna förändring kraftigt kommer att begränsa möjligheterna för kommuner och landsting att tillämpa säkerhetsskyddslagen på verksamheter som kan vara hotade av terrorism.

När det gäller kopplingen till skyddslagen skriver utredningen att:

”Däremot anser vi oss ändå kunna dra slutsatsen att begreppet rikets säkerhet i princip bör vara tillräckligt för att täcka in även sådana särskilt skyddsvärda verksamheter som bestämmelserna om säkerhetsskydd till skydd mot terrorism tar sikte på. Det handlar i stor utsträckning om verksamheter som är skyddsobjekt enligt skyddslagen vilket redan det i regel innebär en koppling till rikets säkerhet.”

Skyddslagen medger dock att en stor bredd av verksamheter kan beslutas som skyddsobjekt, utan att de nödvändigtvis har koppling till Sveriges säkerhet. Här ingår t.ex. byggnader och anläggningar som används för ledning av räddningstjänsten eller totalförsvarets civila delar i övrigt eller för fredstida krishantering, energiförsörjning, vattenförsörjning, elektroniska kommunikationer och transporter. Till exempel kan en anläggning för dricksvattenproduktion vara skyddsobjekt enligt skyddslagen, även om den endast utgör samhällsviktig verksamhet på lokal och regional nivå. Med utredningens förslag kommer säkerhetsskyddslagen inte att vara tillämplig på en sådan anläggning, vilket bland annat innebär att registerkontroll inte kan utföras av personalen. Alltså ökar skillnaderna mellan skyddslagens och säkerhetsskyddslagens tillämpningsområden.

Sammantaget bedömer SKL att utredningens förslag innebär att kommunernas och landstingens möjligheter att skydda samhällsviktig verksamhet mot terrorism begränsas. Detta samtidigt som terrorhotet mot Europa har ökat.

SKL avstyrker utredningens förslag om att begränsa möjligheterna att skydda samhällsviktig verksamhet mot terrorism och yrkar för att texten i 6 § punkt 3 i nuvarande säkerhetsskyddslag ska föras över till den nya lagen.

Inom vilka samhällssektorer finns särskilda skyddsvärda funktioner?

Utredningens genomgång av skyddsvärda funktioner är summarisk. SKL anser att utredningen bör kompletteras med en mer systematisk genomgång av vad som kan anses som skyddsvärt, i syfte att lägga en grund för aktörernas tillämpning av lagen. I en sådan genomgång bör verksamhetsföreträdare konsulteras.

När det gäller hälso- och sjukvård anger utredningen att säkerhetsskydd ska avse t.ex. centrala läkemedelslager eller laboratorier som hanterar smittoämnen som vid ett antagonistiskt angrepp kan innebära allvarlig fara för människors liv och hälsa. Om t.ex. rikssjukvård bör omfattas av säkerhetsskydd framgår inte i utredningen. Många landsting har idag svårt att bedöma om säkerhetsskyddslagen ska tillämpas på deras verksamheter. Med skrivningarna i utredningen torde tillämpningen av lagen knappast öka.

När det gäller vattenförsörjning och avloppshantering skriver utredningen att:

”För att skyddet för dricksvattenförsörjningen eller avloppshanteringen ska bli en säkerhetsskyddsangelägenhet krävs dock att det rör sig om sådana för försörjningen och hanteringen centrala funktioner eller system som vid ett antagonistiskt angrepp skulle få allvarliga nationella konsekvenser.”

Utifrån denna beskrivning är det förmodligen mycket få kommuner som skulle bedöma att deras VA-verksamhet omfattas av säkerhetsskydd. En lokal eller regional störning av dricksvattenförsörjningen kan dock påverka ett stort antal människor i en region, vilket i flera led kan få nationella följdverkningar. Detta framgår inte av utredningen. Därmed överläts till kommunerna att göra egna bedömningar av ifall den egna verksamheten indirekt kan vara av betydelse för Sveriges säkerhet. Sammantaget kan detta innebära att det nationella skyddet av dricksvattenförsörjningen försämras.

Ett uttryckligt krav på restriktivitet vid placering i säkerhetsklass

Utredningen föreslår att ett krav på restriktiv tillämpning i fråga om placering av anställningar i säkerhetsklass införs i säkerhetsskyddslagen. SKL anser att det är nödvändigt att staten tillhandahåller utbildning och rådgivning till kommuner och landsting om den restriktivitet som utredningen föreslår ska få genomslag.

Rådgivning och tillsyn

Utredningen konstaterar att lagstiftningens karaktär medför att det finns ett stort behov av vägledning och stöd till de verksamheter som har att tillämpa säkerhetsskyddslagen. SKL delar denna bedömning. Säkerhetspolisens stöd och rådgivning till kommuner och landsting bedrivs idag på en oacceptabelt låg nivå. Säkerhetspolisen har angivit att myndigheten prioriterar de mest skyddsvärda verksamheterna – vilket ofta innebär att man prioriterar kommuner och landsting i storstadsregionerna. Avsaknaden av stöd till det stora flertalet kommuner och landsting innebär att många har svårt att fullfölja lagstiftningens intentioner.

Utredningen anger inte att utbildning ska ingå i de säkerhetsskyddsstödjande myndigheternas uppgifter. SKL konstaterar samtidigt att utredningen lyfter fram utbildning i säkerhetsskydd som en central del av personalsäkerheten. SKL:s uppfattning är att en nationell utbildningsverksamhet för säkerhetsskyddschefer är nödvändig om berörda aktörer ska kunna leva upp till lagens krav. SKL konstaterar att det i kommuner och landsting finns en stor efterfrågan på utbildning för säkerhetsskyddschefer.

Om säkerhetsskyddslagen även fortsatt ska omfatta samtliga kommuner och landsting – med de kostnader detta medför – måste staten ge aktörerna grundläggande förutsättningar att lösa uppgiften, genom att tillhandahålla vägledning, rådgivning och utbildning. Sammantaget innebär den nuvarande avsaknaden av stöd från staten att SKL ifrågasätter rimligheten i att samtliga kommuner och landsting ska omfattas av säkerhetsskyddslagen.

MSB bör få uppgifter i fråga om säkerhetsskyddet hos bl.a. kommuner

Utredningen föreslår att ansvaret för stöd och tillsyn avseende kommuner och landsting flyttas från Säkerhetspolisen till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). SKL avstyrker förslaget av följande skäl:

- Säkerhetspolisen har till skillnad från MSB tillgång till hemlig information avseende hotbilder m.m. Denna kunskap kan utgöra ett viktigt underlag i rådgivningen till kommuner och landsting.
- Det är fortfarande Säkerhetspolisen som kommer att genomföra registerkontroller. Genom att skilja denna verksamhet från stöd och råd försvåras dialogen om säkerhetsprövningar.

SKL konstaterar vidare att utredningen inte föreslår någon finansiering av flytten av uppgifter från Säkerhetspolisen till MSB. MSB har idag inte kompetens inom säkerhetsskydd. Vidare tillförs myndigheten redan nya ofinansierade uppgifter inom det civila försvaret. Att tillföra ytterligare ofinansierade uppgifter skulle gå ut över MSB:s arbete med krisberedskap och skydd mot olyckor. Alternativt skulle arbetet med rådgivning, utbildning och tillsyn bedrivas på en låg nivå.

SKL anser samtidigt att Säkerhetspolisen måste öka sin ambition för det säkerhetsskyddsstödande arbetet gentemot kommuner och landsting.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande